

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

(zwany dalej: „SOPZ”)

Przedmiotem zamówienia jest przygotowanie opracowania pod nazwą "Analiza informacji niezbędnych do dokonywania oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska w przypadku stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie, ziemi lub wodach gruntowych."

I. CEL REALIZACJI OPRACOWANIA

W wyniku transpozycji dyrektywy 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (tzw. dyrektywy IED) dokonanej ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1101, z późn. zm.), wcześniejsze krajowe uregulowania zawarte w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, z późn. zm.), zwanej dalej: „ustawą Poś”, w zakresie rekultywacji gleb zanieczyszczonych zmieniono na bardziej elastyczny obowiązek remediacji.

Proces remediacji dopuszcza poddanie gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu nie zawsze usunięcie zanieczyszczenia do stanu wymaganego standardami jakości gleby i ziemi (tylko jeżeli jest to jedyny sposób usunięcia zagrożenia), a w zamian – zmniejszenie ilości, kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się substancji powodujących ryzyko, w tym także samooczyszczanie.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w pierwszej kolejności ocenia się, czy dana substancja może być uznana za substancję powodującą ryzyko, a następnie, jaka jest dopuszczalna zawartość tej substancji w glebie lub w ziemi. Niektóre substancje powodujące ryzyko szczególnie istotne dla zanieczyszczenia gleby i ziemi oraz ich dopuszczalne poziomy zostały wskazane wprost w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz. U. z 2016 r. poz. 1395), wydanym na podstawie art. 101a ust. 5 ustawy Poś. Ponadto w rozporządzeniu tym zostały określone szczegółowe wymagania dotyczące ustalania dopuszczalnej zawartości w glebie i w ziemi substancji powodującej ryzyko innej niż wskazana wprost w rozporządzeniu.

Przekroczenie dopuszczalnej zawartości substancji powodującej ryzyko jest dopiero początkiem procedury mającej na celu ustalenie planu remediacji, który zawiera dodatkowe dane mające wpływ na ocenę zanieczyszczenia oraz pogłębioną analizę wpływu proponowanego sposobu przeprowadzenia remediacji na stan środowiska.

Jako element planu remediacji zawarto tzw. „ocenę znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska”. Zasady dokonywania tej oceny określono w art. 101p ustawy Poś, a na podstawie ust. 3 tego artykułu planuje się wydanie rozporządzenia w tej sprawie. Jeżeli ocena występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska wykaże, że takie zagrożenie nie występuje, regionalny dyrektor ochrony środowiska może zwolnić z obowiązku przeprowadzenia remediacji. Nie należy przy tym mylić procedury „oceny znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska” z procedurą

określania dopuszczalnej zawartości substancji powodującej ryzyko w glebie lub w ziemi, o której mowa w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 101a ust. 5 ustawy Poś.

Ponadto, obowiązujące przepisy pozwalają regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, zwanemu dalej: „rdoś”, podjąć decyzję o zaniechaniu remediacji, jeżeli przeprowadzona ocena występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska wykaże, że takie zagrożenie nie występuje (art. 101p ust. 2 ustawy Poś).

Istnieje zatem potrzeba umożliwienia rdoś podjęcia decyzji o sposobie przeprowadzenia remediacji lub zaniechaniu remediacji w wyjątkowych, uzasadnionych wypadkach. Decyzja ta powinna być podejmowana z uwzględnieniem oceny zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska indywidualnie dla danego terenu, na którym występuje przekroczenie dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko. Taka sytuacja może mieć miejsce, np. gdy wcześniejsza ocena zanieczyszczenia sporządzona jedynie na podstawie analizy próbek nie zostanie potwierdzona szczegółową analizą zagrożenia opracowaną z uwzględnieniem postaci chemicznej zanieczyszczenia, jego biodostępności, unieruchomienia danych substancji w glebie, możliwych dróg rozprzestrzeniania się oraz potencjalnego narażenia ludzi i elementów środowiska.

W świetle powyższego istnieje potrzeba opracowania ujednoczonych procedur dotyczących dokonywania oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska w związku z obecnością substancji powodujących ryzyko w glebie i w ziemi.

II. NAJWAŻNIEJSZE AKTY PRAWNE

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, z późn. zm.) oraz wydane na jej podstawie akty wykonawcze, w tym przede wszystkim: rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1395);
- 2) Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1789, z późn. zm.) zwana dalej: „ustawą szkodową”, oraz wydane na jej podstawie akty wykonawcze, w tym przede wszystkim:
 - a) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie działań naprawczych* (Dz. U. poz. 1396),
 - b) rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku* (Dz. U. poz. 1399);
- 3) Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – *Prawo wodne* (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.), zwana dalej: „ustawą – Prawo wodne”, oraz wydane na jej podstawie akty wykonawcze, w tym przede wszystkim: rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 grudnia 2015 r. *w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych* (Dz. U. z 2016 r. poz. 85);
- 4) Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. Urz. UE L 143/56 z 30.04.2004, str. 56; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 8, str. 357);
- 5) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dz. Urz. UE L 334 z 17.12.2010, str. 17), tzw. dyrektywa IED;

- 6) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 (Dz. Urz. UE L 353 z 31.12.2008, str. 1, z późn. zm.), tzw. rozporządzenie CLP;
- 7) Rozporządzenie (WE) Nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE, tzw. rozporządzenie REACH.

III. SŁOWNICZEK POJĘĆ

- 1) **Badania zanieczyszczenia gleby i ziemi** – rozumie się przez to pomiary zawartości substancji powodującej ryzyko w glebie i w ziemi, w tym pobieranie próbek oraz związane z tymi pomiarami badania właściwości gleby i ziemi;
- 2) **Historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi** – rozumie się przez to zanieczyszczenie powierzchni ziemi, które zaistniało przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007 r. Rozumie się przez to także szkodę w środowisku w powierzchni ziemi w rozumieniu art. 6 pkt 11 lit. c ustawy szkodowej, która została spowodowana przez emisję lub zdarzenie, od którego upłynęło więcej niż 30 lat;
- 3) **Powierzchnia ziemi** – rozumie się przez to ukształtowanie terenu, glebę, ziemię oraz wody gruntowe, z tym że:
 - a) gleba – oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie,
 - b) ziemia – oznacza górną warstwę litosfery, znajdującą się poniżej gleby, do głębokości oddziaływania człowieka,
 - c) wody gruntowe – oznaczają wody podziemne w rozumieniu art. 9 ust. 1 pkt 22 ustawy – Prawo wodne, które znajdują się w strefie nasycenia i pozostają w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem;
- 4) **Remediacja** – rozumie się przez to poddanie gleby, ziemi i wód gruntowych działaniom mającym na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i, o ile jest to możliwe, planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu; remediacja może polegać na samooczyszczaniu, jeżeli przynosi największe korzyści dla środowiska;
- 5) **Samooczyszczanie** – rozumie się przez to biologiczne, chemiczne i fizyczne procesy, których skutkiem jest ograniczenie ilości, ładunku, stężenia, toksyczności, dostępności oraz rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w glebie, ziemi i wodach, przebiegające samoistnie, bez ingerencji człowieka, ale których przebieg może być przez człowieka wspomagany;
- 6) **Substancja powodująca ryzyko** – rozumie się przez to substancję stwarzającą zagrożenie i mieszaninę stwarzającą zagrożenie, należącą co najmniej do jednej z klas

zagrożenia wymienionych w Częściach 2-5 Załącznika I do rozporządzenia CLP, w szczególności substancje powodujące ryzyko, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 101a ust. 5 pkt 1 ustawy Poś.

IV ZAKRES PRACY

1. Zebranie informacji na temat istniejących, dostępnych baz danych oraz innych źródeł informacji o substancjach powodujących ryzyko oraz ich wpływie na zdrowie ludzi i stan elementów środowiska. Analiza zidentyfikowanych baz danych oraz innych źródeł informacji o substancjach pod kątem wykorzystania w procedurze dokonywania oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska. Należy przy tym wskazać sposób i zakres korzystania ze zidentyfikowanych baz danych oraz innych źródeł informacji. Zakres zebranych informacji i analizy powinien obejmować wszystkie bazy danych funkcjonujące na podstawie przepisów obowiązujących w Polsce, w tym m.in. dane zbierane na podstawie rozporządzenia REACH i rozporządzenia CLP. Ponadto, należy przeanalizować dostępne bazy danych funkcjonujące w innych krajach, np. bazę danych toksykologicznych o substancjach United States Environmental Protection Agency Region III.
2. Zidentyfikowanie i opracowanie przeglądu wszystkich funkcjonujących w krajowych przepisach prawnych kryteriów i sposobów klasyfikacji substancji toksycznych, rakotwórczych i mutagennych, pod kątem wykorzystania tych informacji na etapie ustalania dopuszczalnej zawartości substancji powodującej ryzyko w glebie lub ziemi oraz w procedurze dokonywania oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska.
3. Szczegółowa weryfikacja i ewentualne zaproponowanie uszczegółowienia lub rozszerzenia zasad wyznaczania dopuszczalnych (bezpiecznych dla zdrowia ludzi i stanu środowiska) zawartości w glebie i ziemi substancji powodujących ryzyko, innych niż wymienione w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi*. Oczekuje się takiego sformułowania tych zasad, aby były one zrozumiałe dla szerszego grona odbiorców, a nie hermetycznie, w sposób dostępny wyłącznie dla specjalistów z zakresu toksykologii i ekotoksykologii. Istotnym elementem tego zadania jest przytoczenie odwołań do obowiązujących norm lub aktów prawnych, co ułatwi uniwersalne ich stosowanie.
4. Przeanalizowanie i opisanie powiązań dotyczących postaci chemicznej, w jakiej występują substancje powodujące ryzyko, wymienione w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. *w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi*, i ich biodostępności oraz wynikającego z tego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska wraz z opracowaniem sposobu prowadzenia takiej oceny.
5. Wskazanie niezbędnego zakresu i właściwych sposobów badania budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych terenu zanieczyszczonego i jego okolicy niezbędnych do dokonania oceny znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska związanego ze stwierdzonym zanieczyszczeniem.
6. Opis wszystkich znanych czynników wpływających na możliwość rozprzestrzeniania się zanieczyszczenia gleby lub ziemi w środowisku. Wskazanie, które z czynników powinny być brane pod uwagę przy ocenie zagrożenia dla zdrowia ludzi i stanu środowiska w przypadku wystąpienia substancji powodującej ryzyko w glebie, ziemi lub wodach gruntowych.

7. Analiza potencjalnych dróg narażenia w przypadku występowania zanieczyszczenia gleby lub ziemi, z uwzględnieniem rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w zależności od właściwości gleby, ukształtowania i pokrycia terenu, budowy geologicznej, a także warunków hydrogeologicznych wraz z podaniem możliwych wariantów. Określenie sposobu identyfikacji elementów środowiska oraz ludzi, którzy mogliby ucierpieć w wyniku zanieczyszczenia, z uwzględnieniem obecności na terenie zanieczyszczonym i w jego okolicy wrażliwych elementów, w tym gruntów uprawnych, ogrodów, parków, placów zabaw, terenów sportowych, budynków mieszkalnych i użytkowych, form ochrony przyrody, zasobów wody pitnej i ujęć wody oraz innych. Ponadto, opracowanie sposobu prowadzenia oceny potencjalnych dróg narażenia z uwzględnieniem zidentyfikowanych ww. wrażliwych elementów.
8. Zebrane informacje i analizy przeprowadzone w ramach realizacji ust. 1-7 powinny pozwolić w dalszym etapie, w ramach kolejnego opracowania, opracować zasady, procedury oraz formularz, które pozwolą opracowującemu plan remediacji oraz rdoś w jednoznaczny sposób określić czy w danym przypadku, gdy stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie lub w ziemi, występuje na danym terenie zanieczyszczonym znaczące zagrożenie dla zdrowia ludzi (szczegółowa ocena ryzyka zdrowotnego) lub stanu środowiska (szczegółowa ocena ryzyka środowiskowego – ekologicznego).

V. FORMA PRZEDŁOŻENIA WYNIKÓW ZAMÓWIENIA

1. Wstępna koncepcja opracowania przedstawiona zostanie na spotkaniu z Zamawiającym oraz udostępniona Zamawiającemu w formie elektronicznej prezentacji. Zamawiający przewiduje jedno spotkanie w siedzibie Ministerstwa Środowiska przy ul. Wawelskiej 52/54w Warszawie.
2. Zamawiający dokona weryfikacji przedstawionej koncepcji opracowania w terminie 5 dni roboczych od dnia jej przekazania Zamawiającemu. Zamawiający ma prawo do zgłoszenia Wykonawcy uwag do przedstawionej wstępnej koncepcji opracowania. Wykonawca zobowiązany jest do ich uwzględnienia w terminie nie dłuższym niż 5 dni roboczych.
3. Gotowe opracowanie w formie elektronicznej, edytowalnej w formacie MSWord, przekazane zostanie za pośrednictwem poczty elektronicznej lub na elektronicznym nośniku danych.